

14. Kultur och turism

Öresundsregionen är Nordens största metropolregion och knyter samtidigt ihop Danmark och Sverige. Mötet mellan två länders besläktade, men ändå olika seder och språk, ger en särskild kulturell styrka och mångfald. Det innebär också en rad utmaningar och möjligheter för en kultur som ska fungera tvärs över Öresund och skapa en gemensam identitet för hela regionen.

Öresundsregionens identitet präglas av ökad mångfald, öppenhet och tillgänglighet. Kunskapen om regionen och känslan av samhörighet är för närvarande större på

den svenska än den danska sidan av Öresund. Hela 79 procent av svenskarna identifierar sig helt eller delvis med Öresundsregionen, medan samma siffra för danskarna är endast 44 procent¹. Den gemensamma identiteten stärks emellertid genom många olika kulturella samarbeten tvärs över Öresund, t.ex. det gemensamma nätverket för Öresundsregionens museer. Vad gäller kulturområdets betydelse, så prioriterar invånarna det å ena sidan inte lika högt som andra områden, men det är å andra sidan det området som de är mest nöjda med¹.

Kultur är identitet, traditioner och uttryck och ingår i skapande och konsumerande aktiviteter i samarbete med näringslivet och arbetsmarknaden. Ett spännande kulturliv är även en viktig faktor när företag väljer var de vill lokalisera sig.

Kultur kan vara svårt att definiera och sätta siffror på. Trots det beskriver detta kapitel kulturarbetarsektorn och kulturkonsumtio-

¹Nätverksbaserad urban innovation, Öresundsregionen version 3.0, Underlag till IBU:s projekt om Öresundsregionens kvalitet, identitet och framtid, Oxford Research, 2009.

Kulturarbetare 1 jan. 2007 (1 000-tal)

	Sysselsatta totalt 16-64 år	varav kultursektorn	varav kulturella kärn- aktiviteter	Kultursektorn i procent av sysselsatta totalt	Kärnaktiviteter i procent av sysselsatta totalt
Öresundsregionen	1 747	54	23	3,1	1,3
Öresund DK	1 237	42	18	3,4	1,5
varav Region Hovedstaden	905	40	17	4,4	1,9
varav Region Själland	332	2	1	0,6	0,3
Öresund SE	510	12	5	2,4	1,0
Danmark	2 710	78	33	2,9	1,2
Sverige	4 197	107	44	2,5	1,0
Stockholms län	979	49	20	5,0	2,0

Källa: Öresundskomiteen. Egna beräkningar utifrån uppgifter från Danmarks statistik och SCB.

nens omfattning. Även turismsektorn räknas med eftersom den ingår i konsumtionen och kulturutbytet.

Kulturarbete

Totalt sett finns det 78 000 respektive 107 000 sysselsatta inom kultursektorn i Danmark och Sverige. Av dem arbetar 54 000 eller 29 procent i Öresundsregionen.

I förhållande till den totala sysselsättningen i Danmark och Sverige motsvarar kultursektorn 2,9 respektive 2,5 procent. Av Öresundsregionens 1,75 miljoner sysselsatta arbetar 3,1 procent inom kultursektorn. I Region Hovedstaden och Stockholms län når andelen upp till 4 till 5 procent.

Kultursektorn som helhet omfattar här alla branscher som ses som kulturrelevanta. Eurostats beräkningar för EU25 visar att andelen kulturarbetare är 2,5 procent och för Danmark och Sverige 3,1 respektive 3,3 procent². Enligt danska Kulturministeriet hade Danmark 64 000 kulturarbetare år 2003.

²Eurostat, EU Labour Force Survey, 2005

Kulturarbetare i Öresundsregionen 1 jan. 2007 (1 000-tal)

Branscher inom kultursektorn	Totalt sysselsatta		Varav i kulturella kärnaktiviteter			Kulturella kärnaktiviteter	
	totalt	Öresund DK	Öresund SE	Öresundsregionen	Stockholms län	Ändel av DK och SE totalt(Pct)	
						Öresund DK	Öresund SE
Tidningar och böcker	13,9	5,7	4,3	1,5	31	23	
varav Dagstidningar	5,6	2,8	2,0	0,8	26	15	
varav Utgivning av veckotidningar	3,4	1,6	1,2	0,4	42	44	
Design	13,0	4,8	3,8	1,0	31	27	
varav Arkitektur	4,6	2,4	2,0	0,4	36	21	
Konst och kultur i övrigt	27,0	12,8	10,1	2,7	30	26	
varav Film och video	5,0	2,1	2,0	0,1	50	30	
varav Tv- och radio	5,1	2,7	2,4	0,4	29	35	
varav Konstnärlig verksamhet	4,7	1,6	1,1	0,5	28	31	
varav Folkbibliotek	3,7	2,8	2,1	0,8	28	10	
varav Museer	3,1	1,2	0,8	0,4	25	22	
Totalt	53,9	23,4	18,2	5,2	31	26	

Källa: Danmarks statistik och SCB. Öresundskomiteens beräkningar

Turismen ingår inte i siffrorna för kultursektorn, men i Öresundsregionen finns det ca 15 000 hotell- och 45 000 restauranganställda. Dessutom arbetar många i transportbranscher som är relevanta för turismen.

Inom kultursektorn arbetar endast en mindre andel med kulturella kärnaktiviteter. Antalet sysselsatta inom kulturella kärnaktiviteter är svårt att beräkna tvärs över danska och svenska uppgifter, men det är uppskattningsvis ca 23 000 i Öresundsregionen (se faktarutan). Det kan jämföras med att 31 procent av alla som arbetar med kulturella kärnaktiviteter i Danmark och Sverige arbetar i Öresundsregionen.

Koncentrationen i Öresundsregionen är stor vad gäller utgivning av böcker och veckotidningar samt film- och videoproduktion. Här har Öresundsregionen 40–50 procent av alla sysselsatta i Danmark och Sverige.

Kulturkonsumtionen

Kulturkonsumtionen består dels av invånarnas konsumtionskostnader, dels av statliga

subventioner. I Sverige står staten, länen/regionerna och kommunerna för nästan en tredjedel av de samlade kostnaderna för att producera och konsumera kultur. År 2007 lade den offentliga sektorn i Danmark och Sverige generellt 1,5 respektive 1,1 procent av bruttonationalprodukten på aktiviteter inom kultur, sport, fritid och religion³. För övrigt är kostnaderna för invånarnas privata konsumtion av kultur i Danmark och Sverige ca en fjärdedel högre än i EU-länderna generellt⁴.

Den privata konsumtionen beräknas utifrån invånarnas kostnader för att delta i kultur- och fritidsaktiviteter samt för att anskaffa och konsumera kultur och medier.

I Öresundsregionen lägger hushållen årligen 34 miljarder SEK på kulturaktiviteter och det motsvarar 21 000 SEK per hushåll, vilket i sin tur motsvarar 7 procent av hushållens

totala konsumtion. Konsumtionskostnaderna är generellt högst på den danska sidan av Öresund, men andelen av konsumtion som läggs på kultur är i princip lika stor på båda sidorna av Sundet. Hela 84 procent av hushållens kulturkonsumtion går åt till att anskaffa och konsumera kultur och medier, medan endast 9 respektive 7 procent av kulturkonsumtionen går till aktivt respektive passivt deltagande (t.ex. att spela fotboll och gå på bio). På den svenska sidan ligger fördelningen av kulturkonsumtionen dock mer på aktivt deltagande i kultur-, fritids- och sportaktiviteter.

Observera att siffrorna för konsumtionen måste tolkas mycket försiktigt, eftersom de utgår från relativt få observationer. De baseras dels på stickprov i de två länderna, dels på sammanvägda uppgifter om olika hushållsstrukturer. Aktivitetsutgifterna påverkas dessutom av statlig subventionering, vilken skiljer sig åt i de två länderna.

³ Nordic Statistical Yearbook 2009

⁴ Eurostat, Household Budget Survey – EU-15

Medan par med barn lägger 28 000 SEK per år på kultur, är samma siffra för ensamstående endast 16 000 SEK oavsett om de har barn eller inte. Ensamstående med barn lägger jämförelsevis mest pengar på tidningar och tidskrifter, medan aktivt deltagande är

mest utpräglat hos par, oavsett om de har barn eller inte.

Annan kultur

Öresundsregionens museer och konsthallar har varje år över 7 miljoner besökare. I förhållande till invånarantalet motsvarar det två årliga besök per invånare, vilket motsvarar genomsnittet för Danmark och Sverige. I Stockholms län besöks museerna emellertid dubbelt så ofta. Ungefär 2 miljoner teaterbesök görs i Öresundsregionen varje år. I Region Hovedstaden är det nästan ett teaterbesök per invånare, medan det i Skåne endast är 0,3 besök. Även om danskar och svenskar går nästan lika ofta på teater besöker invånarna i Öresundsregionen tillsammans något mer sällan teatern än de i Stockholms län. Dansarna går på bio lite oftare än svenskarna. Med något mer än 8 miljoner biografbesök per år ligger Öresundsregionen på samma nivå som Stockholms län.

Antalet bokutgivning ligger både i Danmark och Sverige på ca 2,5 per 1 000 invånare, men svenskarna köper mer tidning än danskarna. Sälunda distribueras jämförelsevis 361 respektive 212 betaltidningar på 1 000

Kulturkonsumtion i Öresundsregionen per år 2004–2006

	Öresund DK	Öresund SE	Öresunds- regionen totalt	Stockholms län
Antal hushåll (1 000-tal)	1 152	478	1 630	801
	1 000 SEK			
Konsumtion per hushåll totalt	342	250	315	289
Kulturkonsumtion per hushåll totalt	23	16	21	18
Aktivt deltagande i kultur-, fritids- och sportaktiviteter	2	3	2	3
Passivt deltagande i kultur-, fritids- och sportaktiviteter	2	1	1	2
Ånsaffning och konsumtion av kultur och medier	20	12	17	14
varav Tidningar och tidskrifter	2	2	2	2
varav Böcker	2	1	2	1
varav TV och medier/datorutrustning m.m.	11	6	9	7
varav Licens, hyra av utrustning	4	3	4	3
	Procent			
Andelen total konsumtion av kultur	7	6	7	6

Källa: Danmarks Statistik och SCB. Öresundskomiteens beräkningar

Befolkningens användning av folkbiblioteken 2008

	Antal boklån	Lån per 1 000 invånare
	1 000	
Öresundsregionen	32 495	8,8
Öresund DK	24 341	9,8
varav Region Hovedstaden	17 768	10,7
varav Region Själland	6 573	8,0
Öresund SE	8 154	,8
Danmark	50 472	9,2
Sverige	58 264	6,3
Stockholms län	8 955	4,6

Källa: Styrelsen för Bibliotek og Medier (DK) och Statens konstråd (SE)

svenskar respektive 1 000 danskar. Om man undersöker biblioteksbesöken närmare, visar det sig att danskarna är större boklånare än svenskarna eftersom varje dansk lånar nio böcker per år på biblioteket jämfört med svenskarnas sex böcker. Folkbiblioteken i Öresundsregionen lånar årligen ut 32 miljoner böcker och varje invånare i regionen lånar i genomsnitt 9 böcker. Det ligger betydligt högre än de fem böcker som lånas ut per invånare i Stockholms län.

Befolkningens kulturaktiviteter 2008

	Museer			Teatrar (statligt subventionerade)			Biografer	
	Antal	Antal besök	Besök per invånare	Antal föreställningar	Antal besök	Besök per invånare	Antal besök	Besök per invånare
		1 000			1 000		1 000	
Öresundsregionen	137	7 114	1,9	9 090	1 943	0,5	8 350	2,3
Öresund DK	113	5 202	2,1	6 951	1 613	0,7	6 530	2,7
varav Region Hovedstaden	68	4 374	2,6	6 170	1 523	0,9	5 400	3,3
varav Region Själland	45	827	1,0	781	90	0,1	1 130	1,4
Öresund SE	24	1 912	1,6	2 139	330	0,3	1 820	1,5
Danmark	277	10 676	1,9	10 676	2 197	0,4	12 121	2,2
Sverige	213	18 466	2,0	21 720	3 254	0,4	15 256	1,7
Stockholms län	58	8 434	4,3	7 398	1 415	0,7	4 910	2,5

Källa: Danmarks statistik och Statens konstråd. Redovisade år för teatrar (SE) är 2006 och för biografer (DK) är 2007.

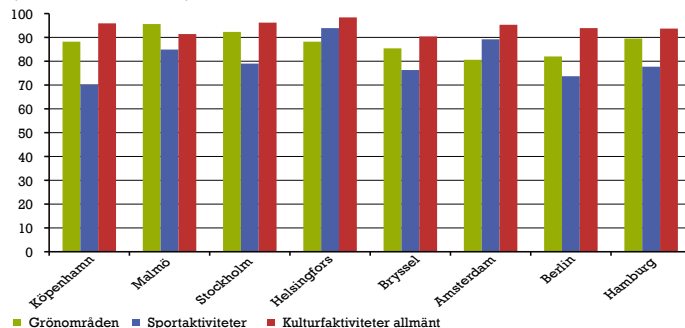
Eurostats undersökningar om invånarnas belåtenhet visar att invånarna i Köpenhamnsområdet är mycket nöjda med kulturlivet, men däremot missnöjda med utbudet av sportaktiviteter. Malmöborna är särskilt nöjda med grönområdena. Invånarna i de två städerna är generellt sett ungefär lika nöjda med kulturutbudet som invånare i andra nordeuropeiska storstäder.

Turism

År 2008 gjordes 10 miljoner övernattningar på hotell (med minst 40 sängar) i Öresundsregionen. Det kan jämföras med att Öresundsregionen trots sin geografiskt relativt lilla yta står för 23 procent av Danmarks och Sveriges alla övernattningar. 7,3 miljoner övernattningar gjordes på Själland (med en något sjunkande siffra på 700 000 svenska gäster), vilket kan jämföras med 2,7

miljoner i Skåne (med en något kraftigt växande, men ändå blygsam siffra, på knappt 100 000 danska gäster). Sedan år 2000 har antalet övernattningar i Sverige stigit med 20 procent och motsvarande siffra i Danmark är 11 procent. Öresundsregionen har haft 17 procent fler övernattningar, men ökningen berör endast antalet inhemska turister. Ungefär en tredjedel av övernattningarna i Öresundsregionen görs av gäster från andra länder än Danmark och Sverige. Totalt sett har regionen från 2000 till 2008 förlorat 9 procent av turistmarknaden utanför Europa och ökningen från resten av Europa är blygsam. Den obefintliga ökningen av internationella besökare har i synnerhet drabbat Köpenhamnsområdet. Regionen råder över 68 000 bäddar, varav 24 000 finns i Köpenhamnsområdet.⁵ Hotellkapaciteten har ökat kraftigt sedan år 2000, särskilt i regionens danska del och i Köpenhamn där antalet bäddar ökat med ca 50 procent.

Invånarnas belåtenhet med kulturaktiviteter m.m. 2006 (Index max=100)

Källa: Urban Audit 2007

⁵Danmarks statistik och SCB.

Ett undantag från stagnationen i den internationella turismen är antalet kryssningsturer. På bara åtta år har antalet kryssningspassagerare tredubblats och Köpenhamn är den största kryssningshamnen i Östersjön. År 2009 besöktes Öresundsregionens metropol Köpenhamn av 620 000 kryssningspassagerare, varav hälften gick i land eller ombord. Kryssningspassagerarna genererar en omsättning på 1,4 miljard SEK.⁶

Även som internationell konferensstad intar Köpenhamn en fin placering, senast som värdstad för klimattoppmötet COP15 i december 2009. Trots att det årligen hålls cirka hundra kongresser varje år i staden har Köpenhamn hamnat i hård konkurrens med Östeuropa och Asien och 2007 dök den ned på plats 23 då den under 2004 låg på en sjätteplats.⁷

⁶ Wonderful Copenhagen

⁷ Uppräkningen inkluderar arrangemang som pågår under minst tre dagar med minst 300 deltagare, varav minst 40 procent från utlandet och minst fem nationaliteter representerade. Källa: Mandag Morgen 2008 44 och Union of International Associations.

Kommentarer till statistiken

Det är mycket svårt att avgränsa statistiken för vad som bör betraktas som kulturnäringsar och därmed även vilka som skall räknas som kulturarbetare. Denna statistik inkluderar arbete med produktion av tidningar och böcker, designverksamhet t. ex. arkitekter, fotografer, formgivning samt olika tjänster kring kongresser och mässor m.fl. Dessutom tillkommer tv och radio, konstnärlig verksamhet, drift av teatrar och museer samt folkbibliotek.

Bland de anställda inom kulturnäringsarna omfattas bara de som arbetar inom kulturella kärnverksamheter och speciella jobb, s.k. skapande specialistfunktioner. Vid tidsningsproduktion omfattas bara journalister, inte receptionister. Inventeringen baseras på tjänstekategorin DISCO.

Inventeringarna för Danmark räknar in för få tjänstgörande inom kulturella kärnverksamheter. För att trots allt kunna sammanställa de danska och de svenska uppgifterna har de danska uppgifterna utgått från svenska uppgifter, med syfte att få fram andelen kulturarbetare i kärnverksamheter inom varje bransch.

